

Intencionální předměty / Pojem a intencionální předmět

Vynález pojmů a pojmovosti umožnil mýnit s neobyčejnou přesností tzv. intencionální předměty, tj. vymyšlené, myšlenkově ustavené a tedy jaksi „umělé“ předměty, které se sice nikde v našem světě (vesmíru) nevyskytují, ale které mají tu výhodu, že s nimi můžeme skvěle pracovat právě proto, že to jsou naše výtvořky a že je tedy v jejich základních parametrech známe. Nejlépe si to můžeme ukázat na „předmětech“ geometrických, což ostatně odpovídá i historickému vývoji, tedy genezi filosofie. Takový trojúhelník může být naprosto přesně určen, protože je vymyšlen a protože to, co je myšleno, je myslícímu myšlení tou nejbližší „skutečností“. To neznamená nikterak, že trojúhelník má právě jen takové vlastnosti, které jsme mu udělili. Právě proto platí, že míněný trojúhelník není složkou, součástí samotného aktu mínění, nýbrž je něčím od myšlenkového aktu bytostně odlišným a dokonce „odděleným“ (tu problematickou „oddělenost“ si ještě přiblížíme a ujasníme). Když chceme druhému objasnit, o čem uvažujeme a kterým směrem chceme jeho pozornost upoutat, musíme ovšem použít jazyka, tj. několika slov, kterým ten druhý rozumí. Když si spolu dobře rozumíme, můžeme dokonce zavádět nová slova, jejichž užitím ve spojitosti se slovy známými mu můžeme objasnit, jaký jim my chceme dát význam. Na slovech samotných mnoho nezáleží; Pascal, ještě jako dítě stačil v jedné knížce zahlédnout několik stránek, a když mu další četba byla zakázána, musel si geometrickou terminologii vymyslet sám. Přesto si odvodil Eukleidovy poučky, i když místo o „přímkách“ mluvil o „tyčkách“ apod. Rozhodující pro naše úvahy je skutečnost, že v takto naprosto jednoznačně a zcela přesně ustaveném trojúhelníku jako míněném geometrickém obrazci (tj. jakožto v intencionálním předmětu) lze potom najít spoustu detailů a pozoruhodným vlastností, o nichž jsme při ustavování onoho „předmětu“ neměli ani ponětí. V případě trojúhelníku trvalo celá staletí, ba tisíciletí, jak se postupně a tu a tam i skokem lidé naučili poznávat nové vztahy v trojúhelnících a mezi nimi, takže posléze mohli založit celou vědu o trojúhelnících, tzv. trigonometrii. A to ne proto, že k trojúhelníku ony nové charakteristiky přimýšleli, nýbrž protože je vskutku odhalovali a poznávali jako cosi nového, jim dosud naprosto neznámého.

(Berlín, 930228-5)